

but Rukmiṇi and Satyabhāmā, (as also Rādhā) were his favourites. He is said to have been of dark-blue or cloud-like colour; cf. बहिरिव मलिनतरं तव कृष्ण मनोऽपि भविष्यति नूनं Git. 8. His son was Pradyumna]. -8 N. of Vyāsa, the reputed author of the Mahābhārata; कुतः सञ्चोदितः कृष्णः कृतवान्संहितां मुनिः Bhāg. 1. 4. 3. -9 N. of Arjuna. -10 Aloe wood. -11 The Supreme spirit. -12 Black pepper. -13 Iron. -14 A Sūdra; कृष्णस्तु केशवे व्यासे कोकिलसुन्दरकाकयोः । शूद्रे तामिस्रपक्षेऽभिकलिनीलगुणेषु च ॥ Nm. -15 The marking nut (मल्लतक); विरक्तं शोध्यते वल्लं न तु कृष्णोपसंहितम् Mb. 12. 291. 10. -**ष्णा** 1 N. of Draupadī, wife of the Pāṇḍavas; तेजो हतं खलु मयाभिहतश्च मत्स्यः सजीकृतेन धनुषाधिगता च कृष्णा Bhāg. 1. 15. 7; प्रविश्य कृष्णासदनं महीभुजा Ki. 1. 26. -2 N. of a river in the Deccan that joins the sea at Machhalipattana. -3 A kind of poisonous insect. -4 N. of several plants. -5 A grape. -6 A kind of perfume. -7 An epithet of Durgā; Bhāg. 4. 6. 7. -8 One of the 7 tongues of fire. -9 N. of the river Yamunā; विलोक्य दूषितां कृष्णां कृष्णः कृष्णाहिना विभुः Bhāg. 10. 16. 1. -**ष्णी** A dark night; रिणाकि कृष्णीर-रुषाय पन्थाम् Rv. 7. 71. 1. -**ष्णम्** 1 Blackness, darkness (moral also); युक्ता कृष्णादजनिष्ट धृतिची Rv. 1. 123. 9. -2 Iron. -3 Antimony. -4 The black part of the eye. -5 Black pepper. -6 Lead. -7 An inauspicious act. -8 Money acquired by gambling. -**Comp.** -**अगुरु** n. a kind of sandal-wood. -**अचल**: an epithet of the mountain Raivataka. -**अजिनम्** the skin of the black antelope. -**अध्वन्**, -**अर्विस्** m. an epithet of fire; cf. कृष्णवर्त्मन्. -**अयस्**, n. -**अयसम्**, -**आमिषम्** iron, crude or black iron. -कृष्णायसस्येव च ते संहत्य हृदयं कृतम् Mb. 5. 135. 1; वाचारम्भणं विकारो नामधेयं कृष्णायसमित्येव सत्यम् Ch. Up. 6. 1. 6. -**अर्जकः** N. of a tree. -**अष्टमी**, -**जन्माष्टमी** the 8th day of the dark half of Śrāvana when Kṛiṣṇa was born; also called गोकुलाष्टमी. -**आवासः** the holy fig-tree. -**उदरः** a kind of snake. -**कञ्चुकः** a kind of gram. -**कन्दम्** a red lotus. -**कर्मन्** a. of black deeds, criminal, wicked, depraved, guilty, sinful. -**काकः** a raven. -**कायः** a buffalo. -**काष्ठम्** a kind of sandal-wood, agallochum. -**कोहलः** a gambler. -**गङ्गा** the river कृष्णावेणी. -**गति** fire; वृष्टे स तदा गर्भः कक्षे कृष्णगतिर्यथा Mb. 13. 85. 56; आयोधने कृष्णगतिं सहायम् R. 6. 42. -**गर्भाः** (f. pl.) 1 the pregnant wives of the demon Kṛiṣṇa; यः कृष्णगर्भां निरहन्तृजिञ्चना Rv. 1. 101. 1. -2 waters in the interiors of the clouds. -**गोघा** a kind of poisonous insect. -**ग्रीवः** N. of Śiva. -**चञ्चुकः** a kind of pea. -**चन्द्रः** N. of Vasudeva. -**चर** a. what formerly belonged to Kṛiṣṇa. -**चूर्णम्** rust of iron, iron-filings. -**च्छविः** f. 1 the skin of the black antelope. -2 a black cloud; कृष्णच्छविसमा कृष्णा Mb. 4. 6. 9. -**ताम्रम्** a kind of sandal wood. -**तारः** 1 a species of antelope. -2 an antelope (in general) -**तालु** m. a kind of horse having black palate; cf. शालिहोत्र of भोज, 67. -**त्रिवृता** N. of a tree. -**देहः** a large black bee. -**धनम्** money got by foul means. -**द्वादशी** the twelfth

day in the dark half of Āṣadhā. -**द्वैपायनः** N. of Vyāsa; तमहमरागमकृष्णं कृष्णद्वैपायनं वन्दे Ve. 1. 4. -**पक्षः** 1 the dark half of a lunar month; रावणेन हता सीता कृष्णपक्षेऽसिताष्टमी Mahān. -2 an epithet of Arjuna; -**पदी** a female with black feet, -**पविः** an epithet of Agni. -**पाकः** N. of a tree (Mar. करबंद). -**पिङ्गल** a. dark-brown. (-ला) N. of Durgā. -**पिण्डीतकः** (-पिण्डीरः) N. of a tree (Mar. काळा गेळा). -**पुष्पी** N. of a tree (Mar. काळा धोत्रा). -**फलः** (-ला) N. of a tree (Mar. काळें जिरें). -**बीजम्** a watermelon. -**भस्मन्** sulphate of mercury. -**मुगः** the black antelope; शृङ्गे कृष्णमुगस्य वामनयनं कण्डूयमानां मुगीम् Ś. 6. 17. -**मुखः**, -**वक्त्रः**, -**वदनः** the black-faced monkey. -**सुत्तिका** 1 black earth. -2 the gunpowder. -**यजुर्वेदः** the Taittirīya or black Yajurveda. -**यामः** an epithet of Agni; वृश्चद्वनं कृष्णयामं रुशन्तम् Rv. 6. 6. 1. -**रक्तः** dark-red colour. -**रूप्य**=**चर** q. v. -**लवणम्** 1 a kind of black salt. -2 a factitious salt. -**लोहः** the loadstone. -**वर्णः** 1 black colour. -2 N. of Rāhu. -3 a Sūdra; विह्वरद्विभ्रितकृष्णवर्णः Bhāg. 2. 1. 37. -**वर्मन्** m. 1 fire; श्रद्धे त्रिदशगोपमात्रके दाहशक्तिमिव कृष्णवर्मनि R. 11. 42; Ms. 2. 94. -2 N. of Rāhu. -3 a low man, profligate, black-guard. -**विषाणा** Ved. the horns of the black antelope. -**वेणी** N. of a river. -**शकुनिः** a crow; Av. 19. 57. 4. -**शारः**, -**सारः**, -**सारङ्गाः** the spotted antelope; कृष्णसारं ददच्चक्षुस्त्वयि चाधिज्यकार्मुके Ś. 1. 6; V. 4. 31; पीयूषभानाविव कृष्णसारः Rām. Ch. 1. 3. -**शङ्खाः** a buffalo. -**सखः**, -**सारथिः** an epithet of Arjuna. (-खी) cummin seed (Mar. जिरें). -**स्कन्धः** N. of a tree (Mar. तमाल).

कृष्णकम् The hide of the black antelope.

कृष्णलः The Gunjā plant. -**लम्** Its berry; Ms. 8. 134.

कृष्णश a. Extremely black.

कृष्णायते Den. **Ā.** 1 To make black, blacken; उष्णे दहति चाङ्गारः शीतः कृष्णायते करम् H. 1. 77. -2 To behave like Kṛiṣṇa

कृष्णिका 1 Black mustard. -2 The female cuckoo.

कृष्णिमन् m. Blackness.

कृष्णीकरणम् Blackening, making black.

कृसरः =कृशर q. v. Mb. 12. 36. 33; Ms. 5. 7.

कृ I. 6 P. (किरति, चकार, अकारीत्, अकरि-री-ष्ट, अकीर्ष्ट, करि-री-तुम्, कीर्ण) 1 To scatter, throw about, pour, cast, disperse; समरशिरसि चञ्चत्पञ्चचूडश्चमूनामुपरि शरतुषारं कोऽप्ययं वीरपोतः । किरति U. 5. 2; 6. 1; दिशि दिशि किरति सजलकणजालम् Git. 4; Ś. 1. 7; Amaru. 11. -2 To strew, cover or fill with; उक्षान्प्रचकुनेगरस्य मार्गान् Bk. 3. 5; सौमित्रिमकिरद् बाणैः परितो रावणिस्ततः 17. 42. -II. 9 U. (कृणाति, कृणाते) To injure, hurt, kill. -III. 10 **Ā.** (कारयते) To know, inform.